

عنوان مقاله: نقد و بیان اصول مطالعه در رشته فلسفه و حکمت اسلامی در مقطع کارشناسی

آنوشا زمانیان¹ / فاطمه زهرا صفائی مهر²

چکیده

علوم انسانی، همواره از مهمترین علوم شناخته شده است زیرا رشد دانش، فرهنگ و تمدن ها در جهان، وابسته به علوم انسانی است؛ لذا جوامع در تلاش اند با مدیریت و برنامه ریزی موجب، ارتقا و کاربردسازی رشته های علوم انسانی شوند. رشته فلسفه و حکمت اسلامی، که یکی از شاخه های علوم انسانی است؛ در جهان، بویژه کشورهای اسلامی از اهمیت والایی برخوردار است و باید، برای رشد، مدیریت و ارتقای آن کوشید؛ این امر، با بازسازی، اصلاح و تدوین متون درسی کاربردی متناسب با تحولات پدید آمده در شیوه های نوین آموزش، گرایش ها، نیازها و انتظارات نوین ممکن است. در این مقاله با روش توصیفی در خصوص رشته فلسفه و حکمت اسلامی، به آسیب شناسی و یافتن نقوص سرفصل های گذشته پرداخته شده و با در نظر گرفتن هدف رشته، به رسم راه صحیح با روشهای لازم متناسب رشته، سرفصل های نوین تدوین شده؛ که مطالعه شان برای دانشجوی کارشناسی فلسفه و حکمت اسلامی ضروریست تا یک فارق التحصیل، با متون تخصصی فلسفه اسلامی، علوم لازمه متون تخصصی و فلسفه نوین جهان آشنایی داشته باشد؛ در نتیجه شاهد رشد جایگاه رشته در سطح کشور و جهان خواهیم بود و دانشجویان آگاهانه به انتخاب گرایش تحصیلات تکمیلی خود میپردازند.

کلیدواژه‌ها: فلسفه اسلامی، تاریخ فلسفه، مکاتب فلسفه، فلسفه مضاف، آگاهی.

مقدمه

با مطالعه این مقاله با سرفصل های اساسی و بنیادی رشته فلسفه و حکمت اسلامی آشنا خواهیم شد و به سوال «نحوه صحیح مطالعه فلسفه و حکمت اسلامی چیست؟» که برای علاقمندان این رشته حائز اهمیت است؛ پاسخ خواهیم داد؛ این سوال از اساسی ترین سوال های دانشجویان

¹ دانشجوی کارشناسی رشته فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین.

s991148019@edu.ikiu.ac.ir

² دانشجوی کارشناسی رشته فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین.

s991148022@edu.ikiu.ac.ir

است که تعداد بسیار کمی از آنها میتوانند پاسخ را بیابند. زیرا کمبود منابع راهنما به شدت در این رشته حس میشود. در نتیجه سطح آگاهی فارغ التحصیلان رشته رو به افول میگراید که میتوان با تدوین درست سرفصل ها و به روز سازی آنها با توجه به نیازها و علوم نوین جهان امروز موانع و مشکلاتی که موجب درك ناصحیح از مطالب دشوار و انتزاعی فلسفی را شناسایی و رفع کرد و در نتیجه موجب آگاهی و آسان سازی راه پیش روی دانشجویان شد.

2. متن یا بدنه اصلی مقالات

قبل از ورود به مبحث نقد و بررسی در رشته ی فلسفه و حکمت اسلامی در مقطع کارشناسی، باید به نظام آموزشی موجود، برای ورود به دانشگاه توجه داشت؛ که از بارزترین ویژگی های آن می توان به فرایند کنکور اشاره کرد.

باید توجه داشت که کنکور صرفاً موجب تقویت استعداد حافظه ای افراد می شود در نتیجه دانشجویان با مطالعه ی حافظه ای عجین شده اند؛ که باید برای رفع این خطا در امور تدریس از روش های کاربردی آموزش بهره گرفته شود تا دانشجویان، دیگر استعدادهایشان هم با گذر زمان و ممارست تقویت شود.

باید بدین نکته توجه کرد که افراد با توجه به قرار گرفتن در این نظام اشتباه به دانشگاه راه میابند و در نهایت اکثراً وارد رشته هایی می شوند که از آن رشته ها آگاهی لازم را ندارند و استعداد مطابق آن رشته را هم ندارند. برای مثال در رشته فلسفه و حکمت اسلامی افراد باید با قوه و استعدادهای عقلی سنجیده بشوند، اما با نظام غلط کنکور، با استعداد حافظه ایشان در جایگاهی قرار میگیرند؛ که نباید قرار بگیرند و نداشتن آگاهی نسبت به جایگاهشان و رشته شان باعث عدم علاقه شان هم میشود.

در نتیجه برای جبران این مسئله در رشته فلسفه و حکمت اسلامی باید در دانشگاه ها واحدی اتخاذ شود تحت عنوان «مبانی فلسفه» که در این واحد دانشجویان با اموری از قبیل تعاریف متفاوت از فلسفه، هدف فلسفه، مکاتب فلسفه، جایگاه فلسفه در طول تاریخ بر تمدن ها، تأثیر فیلسوف بر جامعه، فلسفه مضاف آشنایی یابند.

برای توضیح بیشتر بابت این واحد میتوان اینگونه بیان کرد:
1- تعاریف متفاوت از فلسفه؛ لازم است بدانیم که تا کنون تعریف دقیق و قابل قبول همگان از فلسفه به عمل نیامده است بنابراین تعاریف گوناگونی از فلسفه شده است (مرزبان کریمی: ۲۱، ۱۳۹۶)
با این حال باید به تعریف فیلسوفان متعدد از فلسفه پرداخت.

- 2- هدف فلسفه؛ رسالت مهم و اساسی این علم، ساختن انسان، پرورش شخصیت و توجه شأن و جایگاه وجودی او و در یک نگاه، رساندن وی به سر منزل مقصود و هدایت به سوی مرتبه ی انسان کامل است. (مهدی علی پور: ۱۳۸۹، ج: ۱، ۵)
 - 3- مکاتب مختلف فلسفه اسلامی؛ با نگاهی کلی به فلسفه اسلامی، می توان سه گرایش عمده فلسفی را در آن ردیابی کرد که عبارت اند از: فلسفه مشائ، فلسفه اشراق و حکمت متعالیه. (مهدی علی پور: ۱۳۸۹، ج: ۱، ۷)
 - 4- اهمیت و ارزشمندی فلسفه از نظر بزرگان این علم؛ فلسفه امامت همه ی علوم را به عهده دارد زیرا حوزه هر علمی را وسعت معلوم آن تبیین می کند. (آیت الله جوادی آملی)
 - 5- جایگاه فلسفه در طول تاریخ بر تمدن ها
 - 6- تاثیر فیلسوف بر جامعه
 - 7- جایگاه کنونی فلسفه در ایران و جهان
 - 8- فلسفه های مضاف؛ با پیشرفت دانش، هر موضوع فلسفی چنان گسترشی یافته است که به تخصصی تبدیل شده است و فهم و اهمیت خاصی میطلبد و دلیل پیدایش فلسفه های به اصطلاح مضاف همین است. (حسین شیخ رضایی، امیر احسان کرباسی زاده: ۱۴۰۰، هفت)
- لازم است، دانشجویان با فلسفه های مضاف آشنایی یابند و بطور خلاصه، از برترین آنها مطالبی را بخوانند.
- پشت سر گذاشتن چنین واحدی در ترم های نخست باعث میشود که دانشجو نسبت به رشته آگاه بشود و آگاهی مقدمه ای است بر علاقه و علاقه مقدمه ای است برای شروع درست مطالعه.
- و هنگام ورود به دروس و متون تخصصی رشته دارای پیش زمینه ای میشود که از غرق شدن او در مطالب جلوگیری میکند و دانشجو میداند؛ هر درس را برای چه هدفی مطالعه میکند و در نهایت میتواند فهم صحیح تری از مطالب درسی داشته باشد و دوران تحصیلی خود را هدفمند به پیش ببرد.
- بی تردید بحث درباره مسائل و مذاهب فلسفی، مستلزم داشتن يك تصور از مفهوم عمیق فلسفه است و بدون رسیدن به توافق بر سر معنی فلسفه، بحث در مورد مسائل آن بی فایده است (مرزبان کریمی: ۲۱، ۱۳۹۶)
- واحد دیگری که بدان نیازمندیم تحت عنوان «تعلیم و تربیت اسلامی» است.
- زیرا هر معلمی با داشتن عقل سلیم، در باب اهداف تعلیم و تربیت، روشهای تدریس، برخورد با مشکلات و تناقضهای تربیتی، حل مسائل انضباطی و... دیدگاهی دارد که فلسفه تربیتی او را تشکیل می دهد. (کاظم اکرمی: ۹، ۱۳۹۴)

آشنایی با این واحد منجر به همسو شدن با روشهای متفاوتی که اساتید دروس مختلف برای تدریس استفاده میکنند میشود.

در تمامی رشته ها در مقطع کارشناسی، دروس به سه دسته؛ عمومی، پایه و تخصصی تقسیم میشوند؛ با صرف نظر از دروس عمومی که نظامی یکسان در تمامی رشته ها دارند؛ بر دروس پایه و تخصصی که از رشته به رشته دیگر متفاوت است تمرکز میکنیم ما باید دروس پایه را طوری برنامه ریزی کنیم تا استعداد های لازمه هر رشته را تقویت کنیم و ذهن را آماده برای دریافت متون تخصصی کنیم.

در جهان نوین نیازهای جوامع دستخوش تغییر شدند و البته موجب پدید آمدن علوم نوینی هم شده اند که باید در واحدهای درسی بویژه واحد های پایه تغییر ایجاد کرد تا موجب رشد رشته شویم.

لازم به ذکر است برای ورود به هر علمی ما نیازمندیم تا به تاریخ آن علم، اصطلاحات تخصصی آن علم، مکاتب مختلف آن علم و علوم مقدمه ای آن علم دسترسی داشته باشیم تا بتوانیم بر متون تخصصی اصلی آن علم مراجعه کنیم.

1- گام نخست: بیان کردیم اولین گام، برای ورود به هر علمی مطالعه ی تاریخ آن علم است؛ زیرا با مطالعه گزارش های تاریخی و تحلیل و تبیین دیدگاه ها میتوان راحت تر بر متون تخصصی وارد شد.

در خصوص رشته فلسفه و حکمت اسلامی، تاریخ را به دو قسم، تقسیم میکنیم؛ تاریخ فلسفه اسلامی و تاریخ فلسفه غرب.

در بخش تاریخ فلسفه اسلامی، به دو بخش قدما و معاصر تحت عنوان واحدهای «تاریخ فلسفه اسلامی ۱ و ۲» میپردازیم.

در بخش تاریخ فلسفه غرب، به سه بخش، با واحدهایی تحت عنوان «تاریخ فلسفه غرب ۱ و ۲ و ۳» میپردازیم.

فلسفه غرب را میتوان به سه دوره تاریخی مهم تقسیم کرد:

- ۱- فلسفه یونان باستان
- ۲- فلسفه مسیحی (فلسفه قرون وسطی)
- ۳- فلسفه معاصر (حسن معلمی: ۱۳۸۹، ۱۴)

به عقیده هگل، فلسفه را فقط باید در تاریخ فلسفه آموخت (مجتبوی: ۱۳۶۲، ج ۱: ۱۲)

با مطالعه ی دروس تاریخ فلسفه، آگاهی می یابیم؛ نسبت به تاریخ مکاتب، سیر پیدایش مکاتب، علت پدید آمدن مکاتب و آشنایی با شخصیت علمی و رفتاری فیلسوف که موجب میشود در هنگام مطالعه زمینه های فکری فیلسوف با ریشه های تحولات و مکاتب فلسفی به نحو احسن آشنا شویم؛ در نتیجه مطالعه تاریخ مقدمه ای است برای ورود بر متون تخصصی.

2- گام دوم: دومین گام در ورود به علم، مبحث اصطلاح شناسی است .

کاربرد اصطلاحات در علوم برای سریع تر پیش رفتن هستند و ابتدا باید تعریف هر اصطلاح را دانست تا بتوان مفهوم متون اصلی را درک کرد؛ حال در خصوص رشته فلسفه و حکمت اسلامی به واحدی تحت عنوان «اصطلاح شناسی ۱ و ۲ و ۳» در ترم های نخست نیازمندیم .

با توجه به اینکه نهاده حکمه متن تخصصی در دانشگاه های سراسر کشور است؛ برای اصطلاح شناسی، میتوان به بدایه الحکمه، تکیه کرد؛ زیرا بدین صورت دانشجو با تمامی اصطلاحاتی که در متن نهاده الحکمه آمده آشنایی میابد و سرعت مطالعه و دریافت بهتری در خصوص نهاده الحکمه خواهد داشت.

امروزه در دانشگاه ها قبل از مطالعه بدایه الحکمه وارد متن نهاده الحکمه میشوند و این باعث میشود دانشجو متوجه مفاهیم نشده و باز هم به استعداد حافظه ای خود اتکا کند و در انتهای هر ترم مطالب تدریس شده را به فراموشی بسپارد.

3- گام سوم: سومین گام برای ورود به مطالعه علم، مطالعه و شناخت مکاتب موجود در آن علم است.

همانطور که پیش تر بیان کردیم در رشته ی فلسفه و حکمت اسلامی به سه مکتب حکمت مشائی، حکمت متعالیه و حکمت اشراق میپردازیم. در نتیجه به واحدهایی تحت عنوان های «حکمت مشائی ۱ و ۲»، «حکمت اشراق ۱ و ۲»، «حکمت متعالیه ۱ و ۲» میپردازیم.

همه مکتب های فلسفی و فکری ادامه تلاش های علمی اندیشمندان مختلفی است که در طول يك دوره تاریخی به وجود آمدن نظام فکری خاصی شده اند (حسن معلمی: ۱۳۸۹، ۱۳)

باید فلسفه مشاء را پایه اولیه فلسفه اسلامی دانست (حسن معلمی: ۲۱، ۱۳۸۹)

فلسفه مشاء، در واقع تلفیقی است از فلسفه ارسطویی و افلاطونی همراه با معارف اسلامی و هدفش بیان ادعا های خود با تکیه بر برهان های عقلی و کمتر توجه داشتن به وحی و شهود است.

با اینکه حکمت اشراق در کنار حکمت مشائی و حکمت متعالیه، یکی از سه مکتب عمده مسلمانان است، عوامل بسیاری در طول تاریخ و به ویژه در دهه های اخیر، زمینه بی توجهی و غفلت از این دستگاه مهم فلسفی شده است.

یکی از این عوامل بسیار مهم برای این بی توجهی، اجمال، ابهام و دشواری کتابها و آثار شیخ اشراق است که شرح های ارجمندي، چون شرح شهرزوری و شرح قطب الدین شیرازی نیز نتوانسته این معضل را فروگشاید؛ به ویژه در عصر حاضر که خواندن چنین آثار کلاسیکی، از عهده کمتر کسی بر می آید و بیشتر استادان و دانشجویان، حوصله چندان برای تدقیق و تأمل در فهم چنین نوشته هایی ندارند و همین امر زمینه بی رغبتی محققان را به حکمت اشراق افزون کرده است.

این مشکل گرچه در خصوص حمت مشاء و تا حدی در حکمت متعالیه نیز صادق است، ولی از دوباره خوانی و بازنگری آثار این دو مکتب فلسفی به

سبک های جدید تر و رایج بودن تدریس آنان، تا حد بسیاری از این مشکل کاسته است. (مهدی علی پور: ۱۳۸۹، ج ۱: ۱)

و اما حکمت متعالیه؛ صدرالمتهلین با مکاشفه در آثار فیلسوفان پیش از خود توانست مکتبی جدید بر اساس اصول و قواعدی استوار کند او به شهود و وحی معتقد بود ولی برای اثبات نظریات خود برهان و استدلال را ملزم میدانست.

دانشجو با مطالعه نظام مند و تفکیک شده مکاتب میتواند بر هر یک از این مکاتب تسلط یابد و انتخاب داشته باشد که در کدام یک توان فعالیت پژوهشی دارد و اما در نهایت به مباحث وجود شناسی یا معرفت شناسی در مکاتب انتخابی پردازد و یا پژوهش های مقایسه ای در مکاتب را برگزیند.

4- گام چهارم: چهارمین گام برای مطالعه هر علمی، علوم مقدمه ای آن است؛ که در رشته ی فلسفه نیازمند علوم دینی، منطق، زبان عربی، زبان انگلیسی و علوم اخلاقی هستیم .

نیازمندی به علم منطق: تولد و شکوفایی منطق را به مثابه یک علم از زمانی باید دانست که بشر به خطاپذیری اندیشه خود پی برد و درصدد برآمد تا با ابداع روش هایی بتواند ضریب خطاپذیری فکر را به حداقل برساند؛ از این روی، هدف این دانش از سوی منطقیان به عنوان یک علم آلی، بازداشتن ذهن از خطای در اندیشه بیان شده است.

بر اساس این تعریف، علم منطق مجموعه ای قوانین و معیار هایی را ترسیم میکند که علم به آنها و کار بست آنها موجب مصونیت ذهن از خطا در فرایند اندیشه خواهد بود. (محمود منتظری مقدم: ۱۳۹۱، ۵)

پس ما برای مطالعه فلسفه که دچار خطای در اندیشه نشویم نیازمند منطق هستیم تا با قوه عقل گزاره های صادق را از کاذب تشخیص بدهیم . برای آموزش منطق، به سه بخش تحت عنوان منطق قدیم، منطق جدید یا همان منطق ریاضی و مغالطات نیازمندیم.

که چون منطق قدیم از مباحث گسترده تری تشکیل شده است برایش نیازمندیم به واحدی تحت عنوان «منطق 1 و 2 قدیم» و برای منطق مغالطات و منطق جدید هم به ترتیب نیازمندیم به واحدهایی تحت عنوان «منطق 3 و 4 جدید» « منطق 5 مغالطات»

نیازمندی به علوم دینی: همانطور که گفتیم از دیگر علوم مقدمه ای برای مطالعه فلسفه، علوم دینی است؛ ما برای دوری از شکاکیت در هنگام مطالعه فلسفه نیازمند علوم دینی اسلام هستیم باید به آن قبیل از علوم دینی اسلامی که در ارتباط با فلسفه اند و موجب فهم بهتر در فلسفه میشوند و راه کشف حق و باطل را برایمان آسان تر میکند توجه داشته باشیم. لازم است دانشجو به عنوان دروس پایه بطور جزئی با این دسته از علوم دینی، آشنایی داشته باشد؛ پس باید واحد کم تری به نسبت با دروس تخصصی به این دروس تخصص داده بشود اما باید واحدی کارآمد باشد.

بي شك دين اسلام بيش از همه اديان مردم را به تعقل و تفكر تشويق کرده است (مرزبان کریمی: ۱۳۹۶، ۱۵).

پيشتر در مراحل ورود به هر علم، بيان کردیم ابتدا به تاريخ هر علم، بايد پرداخت؛ پس قبل از ورود به علوم دينی بايد به تاريخ اديان پردازيم در نتيجه نيازمنديم به واحدی تحت عنوان «تاريخ اديان».

از ديگر علوم دينی که به آنها نيازمنديم ميتوان به فقه و اصول فقه اشاره کرد در نتيجه به واحدهایی تحت عنوان «فقه» و «اصول فقه» نيازمنديم. لازم است يك دوره فقه مختصر و در عين حال جامع که بنا بر مذهب اماميه و بر طبق آرای مشهور فقهای شيعه به دانشجويان تدریس شود. و اما در خصوص علم اصول فقه که با دلايل نقلي و عقلي شرايط و ضوابطی را طرح میکند تا بتوانيم يافته هاي در باب احکام ديني مسلمانان با بهره گيري از علم فقه داشته باشيم هم لازم است.

و اما یکی ديگر از علوم دينی که بر پايه يقينيات است و جایی برای شک باقی نمیگذارد علم کلام است که به دو بخش جديد و قديم تقسيم ميشود و بهرمندي از اين علم برای مطالعه فلسفه ضروريست و نيازمنديم به واحدهایی تحت عنوان «کلام ۱ و ۲» و «کلام جديد».

در علم کلام مواجه ميشويم با استدلال هاي عقلي و نقلي براي دفاع از دين در مقابل شك گرايان ديني و با توجه به تغيير شبهات در کلام قديم به شبهات قديم با آراء فيلسوفان قديم پاسخ داده ميشود و در کلام جديد و شبهات جديد با آراء فيلسوفان جديد پاسخ داده ميشود.

نيازمندي به زبان و ادبيات عرب؛ لازمة مطالعه علوم دينی ذکر شده تسلط بر زبان و ادبيات عرب است.

همانطور که روشن است زبان کتب دين اسلام و علوم دينی اسلام از قبيل فقه، اصول فقه، کلام و کلام جديد که ما به آنها نيازمنديم و ديگر کتب فلسفه اسلامی که توسط فيلسوفان جهان اسلام نگاشته شدند به زبان عربي است. لذا دانشجويان بايد به ادبيات و زبان عربي هم تسلط يابند تا بتوانند بطور مستقيم با منابع دسته اول روبرو شوند و درگير منابع دسته دوم که دستخوش تغيير و يا برداشت هاي شخصي و ترجمه هاي نامناسب شده اند نشوند.

براي فراگيري زبان و ادبيات عرب ابتدا به صرف و سپس به نحو و سپس به فن ترجمه بايد پرداخت که امروزه در دانشگاه ها صرفاً به آموزش صرف و نحو، بسنده ميشود؛ اما بايد علاوه بر صرف و نحو عربي از آموزه ها بطور کاربردي در متون تخصصي بهره يابند تا دانشجويان مهارت ترجمه خود را ارتقا بخشند و آموزه هاي اکادميك خود را کاربردي کنند.

در نتيجه نيازمنديم به واحدهایی تحت عنوان «ادبيات عرب (1) صرف»، «ادبيات عرب (2) نحو»، «ادبيات عرب (3) فن ترجمه»، «ادبيات عرب (4) فن ترجمه»

نیازمندی به علوم اخلاقی: از دیگر علوم مقدمه ای میتوان به علوم اخلاقی اشاره کرد؛ که در واقع یکی از راههای شناخت حقایق بدین طریق حاصل میشود و علوم اخلاقی بیشتر به عرفان نزدیک است. در رشته فلسفه و حکمت اسلامی برای آشنایی با این دسته از علوم میتوان خیلی مختصر به عرفان نظری، حکمت عملی و یک فلسفه مضاف پر طرفدار تحت عنوان فلسفه اخلاق پرداخت؛ که مطالعه شان برای دانشجویان هم بسیار شیرین است و هم موجب جذابیت رشته میشود زیرا دیگر واحدهای رشته مباحث عقلی و انتزاعی صرف است. در خصوص عرفان نظری باید گفت چون راه های بسیاری برای یافتن معرفت است و یکی از این راه ها راه دل است درسی مثل عرفان نظری که روش آن بیان کشفیات شهودی به نحو عقلی و استدلالی است حائز اهمیت است. و اما در خصوص حکمت عملی میتوان گفت از دسته علوم های بینابین است یعنی در میان فلسفه و دین که به باید ها و نبایدها میپردازد. و به این علوم در واحد های درسی تحت عنوان «عرفان نظری ۱» و «۲»، «حکمت عملی»، نیازمندیم در خصوص «فلسفه اخلاق» در قسمت فلسفه های مضاف سخن گفته شده است.

گام آخر: آخرین گام در مطالعه، ورود بر متون تخصصی است؛ که در رشته فلسفه و حکمت اسلامی به متن تخصصی نه‌ایة الحکمة میپردازیم و اصلی ترین و تخصصی ترین واحد رو بدان تخصص میدهم تحت عنوان های «فلسفه اسلامی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶»

همانطور که پیش تر بیان کردیم یکی از اهداف ما در مقطع کارشناسی فلسفه و حکمت اسلامی آشنایی دانشجویان با دیگر گرایش های فلسفه که تحت عنوان فلسفه مضاف از آنها یاد میشود است زیرا امروزه این دسته از علوم در جهان در حال گسترش هستند و نیاز و علاقه جوامع امروزه به سوی آنهاست. به همین خاطر باید در دروس پایه تجدید نظر کرد و به علومی که نوین هستند پرداخت؛ در واقع باید همسو با جهان به رشد علوم خود بپردازیم. در نتیجه به برترین گرایش های فلسفه در کشور و جهان میپردازیم تا دانشجو در مقطع کارشناسی با علم روز هم آشنایی یابد پس نیازمندیم به واحدهایی تحت عنوان «فلسفه کودکان»، «فلسفه دین»، «فلسفه اخلاق» و «فلسفه علم».

1- فلسفه کودکان؛ فلسفه برای کودکان یکی از گرایش های فلسفه است که امروزه طرفداران بسیاری دارد و در آن به نحوه آموزش فلسفی به کودکان برای بار آوردن کودکان متفکر و محقق ماهر است. برنامه فلسفه برای کودکان همراه با عناصر سازنده اش در ابعاد هدف، محتوا، روش و ارزشیابی در حال گسترش در جهان بوده و در حال راهیابی

به نظام های آموزش و پرورش جهان، از جمله ایران است. (علی ستاری: ۱۳۹۳، ۱)

امروزه علاقه مندان برای آموختن این علم افزایش یافتند و میتوانند کسانی که از این علم آگاهی دارند به بازار کاری مطلوب هم دست یابند؛ بهتر است این آموزه ها در دانشگاه ها بصورت علمی و تخصصی ارائه شوند بجای آنکه در آموزش های آزاد از آنها بهره جست. 2-فلسفه دین؛ فلسفه ی دین به عنوان یکی از شاخه های فلسفه مورد توجه همگان است .

فلسفه دین به اصل وجود خداوند میپردازد. در جهان امروز جوامع بیش از گذشته نیازمند به دین هستند و شناخت دین از طریق علم فلسفه موجب شناخت عمیق تری خواهد شد .

3-فلسفه اخلاق؛ که به سئوالات بنیادین در حوزه اخلاق پاسخ می دهد که در حقیقت اصول و مسائل اخلاقی را مورد بحث قرار می دهد و همچنین تمرکز فلسفه اخلاق به درستی و نادرستی، شناخت خیر و شر و بازشناسی فضایل اخلاقی هست که در ابتدا به تعریف کردن از خوب و بد می پردازد.

4-فلسفه علم؛ فلسفه علم آن زیر شاخه ای از فلسفه است که به سئوالات باز درباره علم تجربی می پردازد (حسین شیخ رضایی، امیر احسان کرباسی زاده؛ ۱۴۰۰، ۹)

و اما از دیگر اهداف؛ میتوان به آگاهی نسبت به جهان امروز اشاره داشت زیرا دانشجو باید توانایی نقد و دفاع نسبت به دیدگاه های فلسفی داشته باشد که این امر با مطالعه فلسفه غرب و فلسفه اسلامی ممکن است به همین سبب ما نیازمندیم به واحدهایی تحت عنوان «فلسفه تطبیقی» و «فلسفه معاصر».

فلسفه تطبیقی؛ با بیان دیدگاه ها و قیاس قرار دادن آنها با یکدیگر به دنبال یافتن شباهت ها و اختلافات دیدگاه های فلاسفه هست که توان دآوری فلسفی را دانشجو ارتقا میدهد.

فلسفه معاصر؛ توجه به آن دسته از آرای فیلسوفان است که از نیمه قرن نوزدهم به بعد با موضوعات فلسفی معاصر سخن به میان آورده اند. باید توجه داشت که بر فلسفه های مضاف، به عنوان علوم نوین

فلسفی جهان امروز؛ پژوهش های بسیاری کار شده و خواهد شد و همینطور پژوهش هایی در باب فلسفه های کلاسیک، معاصر، تطبیقی و نقد دیدگاه های فلسفی صورت میگیرد و ما برای به روز بودن باید بیش از پیش بر زبان انگلیسی تأکید داشته باشیم البته هدف مطالعه از نوع کاربردی است. تا به امروز برای تدریس زبان بیشتر به دستور زبان توجه شده است اما هر دانشجو یا توجه به حیطه فعالیت علمی خود در دایره ای از کلمات تخصصی قرار میگیرد که دانستن و آموختن آنها برای فعالیت تخصصی دانشجو ضروریست پس بهتر است عنوان های درسی در خصوص

زبان انگلیسی بدین شکل باشند. «زبان انگلیسی (۲و۱) گرامر»، «زبان انگلیسی (3و4) فن ترجمه»

جدول شماره 1: دروس مقطع کارشناسی فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه بین المللی امام خمینی در هفت ترم									
نیمسال اول (19 واحد)					نیمسال پنجم (20 واحد)				
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس
1	ادبیات عرب (1) صرف و نحو	3		1	زبان تخصصی (2)	2	زبان تخصصی (1)	1	زبان تخصصی (2)
2	تاریخ تحلیلی اسلام (1)	2		2	فلسفه اسلامی (4)	4	فلسفه اسلامی (3)	2	فلسفه اسلامی (3)
3	فقه (1)	2		3	عرفان نظری (2)	2	عرفان نظری (1)	3	عرفان نظری (1)
4	اصول فقه (1)	2		4	فلسفه علم	2		4	فلسفه علم
5	تاریخ ادیان	2		5	تاریخ فلسفه اسلامی (2)	2	تاریخ فلسفه اسلامی (1)	5	تاریخ فلسفه اسلامی (2)
6	علوم قرآن	2		6	حکمت مشاء (2)	2	حکمت مشاء (1)	6	حکمت مشاء (2)
7	تعلیم و تربیت اسلامی	2		7	تاریخ فلسفه غرب (2)	2	تاریخ فلسفه غرب (1)	7	تاریخ فلسفه غرب (2)
8	تاریخ تحلیلی اسلام (2)	1		8	کلام (1)	2		8	کلام (1)
9	فارسی عمومی	3		9	حکمت اشراق (1)	2		9	حکمت اشراق (1)
نیمسال دوم (20 واحد)					نیمسال ششم (20 واحد)				
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس
1	ادبیات عرب (2) صرف و نحو	3	ادبیات عرب (1) صرف و نحو	1	زبان تخصصی (3) متون فلسفی	2	زبان تخصصی (2)	1	زبان تخصصی (3) متون فلسفی
2	فقه (2)	2	فقه (1)	2	فلسفه اسلامی (5)	4	فلسفه اسلامی (4)	2	فلسفه اسلامی (5)
3	اصول فقه (2)	2	اصول فقه (1)	3	کلام جدید (1)	2	کلام (1)	3	کلام جدید (1)
4	منطق (1)	4		4	فلسفه تاریخ	2		4	فلسفه تاریخ
5	فلسفه اسلامی (1)	4		5	تاریخ فلسفه اسلامی (3)	2	تاریخ فلسفه اسلامی (2)	5	تاریخ فلسفه اسلامی (3)
6	زبان عمومی	3		6	حکمت اشراق (2)	2	حکمت اشراق (1)	6	حکمت اشراق (2)
7	تربیت بدنی (1)	1		7	تاریخ فلسفه غرب (3)	2	تاریخ فلسفه غرب (2)	7	تاریخ فلسفه غرب (3)
8	تربیت بدنی (2) ورزش (1)	1		8	کلام (2)	2	کلام (1)	8	کلام (2)
نیمسال سوم (20 واحد)					نیمسال هفتم (20 واحد)				
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس
1	ادبیات عرب (3) صرف و نحو کاربردی (3)	2		1	زبان تخصصی (4) متون فلسفی	2	زبان تخصصی (3) متون فلسفی	1	زبان تخصصی (4) متون فلسفی
2	حکمت عملی (2)	2		2	فلسفه اسلامی (6)	4	فلسفه اسلامی (5)	2	فلسفه اسلامی (6)
3	فقه (3)	2	فقه (2)	3	کلام جدید (2)	2	کلام جدید (1)	3	کلام جدید (2)
4	اصول فقه (3)	4	اصول فقه (2)	4	متون فلسفی غربی جدید	2		4	متون فلسفی غربی جدید
5	منطق (2)	4	منطق (1)	5	فلسفه معاصر	2	تاریخ فلسفه غرب (3)	5	فلسفه معاصر
6	فلسفه اسلامی (2)	4	فلسفه اسلامی (1)	6	فلسفه تطبیقی	4	تاریخ فلسفه غرب (3)	6	فلسفه تطبیقی
7	فلسفه اخلاق	2		7	کلام (3)	2	کلام (2)	7	کلام (3)
8	تفسیر قرآن (1)	2		8	جمعیت و دانش خانواده	2		8	جمعیت و دانش خانواده
نیمسال چهارم (20 واحد)									
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس
1	ادبیات عرب (4) علوم بلاغت	2	ادبیات عرب (3) صرف و نحو	1	ادبیات عرب (4) علوم بلاغت	2	ادبیات عرب (3) صرف و نحو	1	ادبیات عرب (4) علوم بلاغت
2	زبان تخصصی (1)	2		2	زبان تخصصی (1)	2		2	زبان تخصصی (1)
3	عرفان نظری (1)	2		3	عرفان نظری (1)	2		3	عرفان نظری (1)
4	تاریخ فلسفه اسلامی (1)	2		4	تاریخ فلسفه اسلامی (1)	2		4	تاریخ فلسفه اسلامی (1)
5	منطق (3)	2	منطق (2)	5	منطق (3)	2	منطق (2)	5	منطق (3)
6	فلسفه اسلامی (3)	4	فلسفه اسلامی (2)	6	فلسفه اسلامی (3)	4	فلسفه اسلامی (2)	6	فلسفه اسلامی (3)
7	تاریخ فلسفه غرب (1)	2		7	تاریخ فلسفه غرب (1)	2		7	تاریخ فلسفه غرب (1)
8	تفسیر قرآن (2)	2	تفسیر قرآن (1)	8	تفسیر قرآن (2)	2	تفسیر قرآن (1)	8	تفسیر قرآن (2)
9	حکمت مشاء (1)	2		9	حکمت مشاء (1)	2		9	حکمت مشاء (1)

نیمسال اول (20 واحد)				نیمسال پنجم (20 واحد)			
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز
1	مبانی فلسفه	2		1	منطق (5) مغالطات	4	پیش نیاز
2	تعلیم و تربیت اسلامی	2		2	فلسفه اسلامی (4)	4	منطق (4) جدید
3	تاریخ فلسفه اسلامی (1)	2		3	ادبیات عرب (4) فن ترجمه	2	فلسفه اسلامی (3)
4	تاریخ فلسفه غرب (1)	2		4	زبان تخصصی (2) گرامر	2	ادبیات عرب (3) فن ترجمه
5	اصطلاح شناسی (1)	2		5	حکمت مشاء (2)	2	زبان تخصصی (1) گرامر
6	منطق (1) قدیم	4		6	حکمت اشراق (2)	2	حکمت مشاء (1)
7	فقه	2		7	حکمت متعالیه (2)	2	حکمت اشراق (1)
8	اصول فقه	1		8	عمومی	2	حکمت متعالیه (1)
9	عمومی	3					
نیمسال دوم (20 واحد)				نیمسال ششم (20 واحد)			
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز
1	اصطلاح شناسی (2)	2		1	فلسفه اسلامی (5)	4	پیش نیاز
2	تاریخ فلسفه اسلامی (2)	2	تاریخ فلسفه اسلامی (1)	2	زبان تخصصی (3) فن ترجمه	2	فلسفه اسلامی (4)
3	تاریخ فلسفه غرب (2)	2	تاریخ فلسفه غرب (1)	3	تاریخ ادیان	2	زبان تخصصی (2) گرامر
4	منطق (2) قدیم	4	منطق (1) قدیم	4	کلام (1)	2	
5	فلسفه اسلامی (1)	4		5	عرفان نظری (1)	2	
6	ادبیات عرب (1) صرف	2		6	حکمت عملی	2	
7	تفسیر موضوعی قرآن	2		7	فلسفه دین	2	
8	عمومی	2		8	فلسفه علم	2	
نیمسال سوم (20 واحد)				9	عمومی	2	
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	نیمسال هفتم (20 واحد)			
1	اصطلاح شناسی (3)	2	اصطلاح شناسی (2)	ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز
2	تاریخ فلسفه غرب (3)	2	تاریخ فلسفه غرب (2)	1	فلسفه اسلامی (6)	4	پیش نیاز
3	منطق (3) جدید	4	منطق (2) قدیم	2	زبان تخصصی (4) فن ترجمه	2	فلسفه اسلامی (5)
4	فلسفه اسلامی (2)	4	فلسفه اسلامی (1)	3	کلام (2)	2	زبان تخصصی (3) فن ترجمه
5	ادبیات عرب (2) نحو	2	ادبیات عرب (1) صرف	4	کلام جدید	2	کلام (1)
6	زبان تخصصی (1) گرامر	2		5	عرفان نظری (2)	2	
7	عمومی	2		6	فلسفه معاصر	2	
نیمسال چهارم (20 واحد)				7	فلسفه تطبیقی	2	
ردیف	نام درس	واحد	پیش نیاز	8	فلسفه اخلاق	2	
1	منطق (4) جدید	4	منطق (3) جدید	9	فلسفه کودکان		
2	فلسفه اسلامی (3)	4	فلسفه اسلامی (2)				
3	ادبیات عرب (3) فن ترجمه	2	ادبیات عرب (2) نحو				
4	زبان تخصصی (2) گرامر	2	زبان تخصصی (1) گرامر				
5	حکمت مشاء (1)	2					
6	حکمت اشراق (1)	2					
7	حکمت متعالیه (1)	2					
8	عمومی	2					

3. نتیجه‌گیری

همانطور که بیان کردیم مطالب فلسفی به علت گستردگی و انتزاعی بودن مفاهیم موجود در آن برای تازه ورود ها نیازمند ارائه یک خط مشی هستیم که در این مقاله با تغییر در سرفصل های رشته و در نظر گرفتن واحد کم برای هر سر فصل با هدف آشنایی با مطالب بیشتر در خصوص رشته؛ مسیر و ترتیب گام های پیش روی تازه ورود ها رو مشخص کرده ایم تا نسبت به هدف رشته و مسیر موجود آگاهی یابند و با دریافت سرنخ های اصلی رشته بتوانند در پایان یک کارشناس آگاه باشند و در تحصیلات

تکمیلی آگاهانه گام برداند و حوضه علاقه خود را برای پژوهش بشناسند و مطمئناً با از سر گیری این مسیر نسبت به گذشتهدهد ارتقا و افزایش متقاضیان تحصیلات تکمیلی مواجه خواهیم بود . همانطور که بیان کردیم مطالب فلسفی به علت گستردگی و انتزاعی بودن مفاهیم موجود در آن برای تازه ورود ها نیارمند ارائه یک خط مشی هستیم که در این مقاله با تغییر در سرفصل های رشته و در نظر گرفتن واحد کم برای هر سر فصل با هدف آشنایی با مطالب بیشتر در خصوص رشته؛ مسیر و ترتیب گام های پیش روی تازه ورود ها رو مشخص کرده ایم تا نسبت به هدف رشته و مسیر موجود آگاهی یابند و با دریافت سرنخ های اصلی رشته بتوانند در پایان یک کارشناس آگاه باشند و در تحصیلات تکمیلی آگاهانه گام برداند و حوضه علاقه خود را برای پژوهش بشناسند و مطمئناً با از سر گیری این مسیر نسبت به گذشتهدهد ارتقا و افزایش متقاضیان تحصیلات تکمیلی مواجه خواهیم بود .

کتاب‌نامه

اکرمی، سید کاظم، (۱۳۹۴)، مقدمه ای بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) مرکز تحقیق و توسعه علوم انسان.

ستاری، علی (۱۳۹۳)، فلسفه برای کودکان، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

شیخ رضایی و کرباسی زاده، حسین و امیر احسان، (۱۴۰۰)، آشنایی با فلسفه علم، تهران: هرمس.

علی پور، مهدی (۱۳۸۹)، حکمت اشراق، جلد ۱، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

کاپلستون، فردریک چالز (۱۳۶۲)، یونان و روم، جلد ۱، سید جلال الدین مجتبوی، انتشارات علمی و فرهنگی

کریمی، مرزبان (۱۳۹۶)، چیستی فلسفه، انتشارات اسوه

معلمی، حسن (۱۳۸۹)، حکمت مشائی، حوزه علمیه قم

منتظری مقدم، محمود (۱۳۹۱)، منطق ۲، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم مرکز تدوین متون درسی: انتشارات مرکز.